

EXPUNERE DE MOTIVE

Propunere legislativă pentru modificarea și completarea Legii nr. 15/1968 – Codul penal al României și a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal

Prezentul proiect de lege își propune să reglementeze, într-o manieră modernă și conformă cu evoluția realității sociale și istorice, una dintre cele mai importante cauze de înlăturare a răspunderii penale și a executării pedepsei: prescripția.

Situația actuală: dispozițiile art. 121 alin. (2) și art. 125 alin. (2) din Codul penal declară imprescriptibile numai infracțiunile contra păcii și omenirii. Această prevedere a fost reluată, fără modificări de substanță, în textul noului Cod penal, adoptat prin Legea nr. 286/2009, respectiv la art. 153 alin. (2) și art. 161 alin. (2), care dispun că prescripția nu înlătură răspunderea penală sau executarea pedepsei decât în cazul infracțiunilor de genocid, contra umanității și de război.

Pentru toate celelalte infracțiuni (inclusiv cele de omor sau care au ca urmare moartea victimei) prescripția înlătură răspunderea penală. Cel mai mare termen de prescripție este de 15 ani, la care se adaugă prescripția specială: „prescripția înlătură răspunderea penală oricâte întreruperi ar interveni, dacă termenul de prescripție ... este depășit cu încă jumătate”. Astfel, o infracțiune pentru care pedeapsa este detențiunea pe viață sau închisoare mai mare de 15 ani, respectiv 20 de ani, se prescrie în maxim 22,5 ani de la data săvârșirii sale. În cazul executării pedepsei, cel mai mare termen de prescripție este de 20 de ani pentru condamnările la detențiunea pe viață sau la închisoare mai mult de 15 ani.

Propunerea legislativă:

1. In primul rând, proiectul propune eliminarea prescripției pentru răspunderea penală în cazul infracțiunii de omor - comisă cu intenție (directă sau indirectă) în varianta simplă și în formele sale agravate - și în cazul infracțiunilor intenționate care au avut ca urmare moartea victimei.

Infracțiunile menționate aduc atingere dreptului la viață. Uciderea unei persoane are și consecințe care provoacă, la nivel social, nesiguranță, neliniște, teamă, insecuritate, ceea ce dăunează desfășurării normale a vieții sociale.

Normele penale trebuie să protejeze valorile sociale lezate prin fapta incriminată. Sub acest aspect, suprimarea vieții unei singure persoane are aceeași gravitate și trebuie sancționată cu aceeași rigurozitate ca și crimele comise împotriva unei colectivități sau a unui grup.

Într-un stat de drept democratic, întinderea și intensitatea represiunii penale trebuie să fie determinată, cu prioritate, prin raportare la importanța valorii sociale lezate și să satisfacă exigențele decurgând din principiile drepturilor fundamentale ale omului.

În elaborarea proiectului legislativ s-a urmărit corelarea legii penale române cu norme și soluții din state europene. În **Suedia**, de pildă, în 2010, Parlamentul a eliminat total prescripția pentru infracțiunile grave (inclusiv cele de omor). Toate aceste infracțiuni, pentru care termenul de prescripție nu era împlinit la data adoptării legii, pot fi anchetate și judecate oricând în viitor, iar vinovații pot fi oricând pedepsiți.

În multe alte țări europene, **infracțiunea de omor este imprescriptibilă: Germania, Marea Britanie, Austria, Finlanda, Irlanda, Danemarca, Olanda, Italia, Estonia, Cehia, Malta, Cipru.** Și în afara Europei există țări cu sisteme democratice consolidate în care infracțiunea de omor nu se prescrie, exemple fiind **Statele Unite ale Americii (în niciunul dintre state omorul nu este prescriptibil), Canada sau Japonia.**

Imprescriptibilitatea este prevăzută și pentru infracțiunile de omor și cele intenționate urmate de moartea victimei pentru care nu s-a împlinit termenul de prescripție la data intrării în vigoare a reglementărilor propuse. **Exact această soluție a fost adoptată și în Suedia în 2010.**

Acesta nu este un caz de retroactivitate. Retroactivitatea este interzisă sub două aspecte: 1. să nu pedesești astăzi pe cineva pentru o faptă care nu era infracțiune și nu era pedepsită la data când a fost comisă; și 2. să nu aplici unei persoane o pedeapsă mai mare decât cea prevăzută de lege la data comiterii infracțiunii. Or, prezentul proiect nu introduce acum infracțiunea de omor (omorul a fost mereu o infracțiune pedepsită de lege) și nici nu mărește sau agravează pedeapsa pentru omor. Aceasta este și motivarea Curții Europene pentru Drepturile Omului, care a decis că principiul neretroactivității nu se încalcă prin prelungirea sau eliminarea prescripției.

În concluzie, prelungirea sau înlăturarea termenelor de prescripție, câtă vreme nu s-au împlinit, este posibilă și se întemeiază pe obligația legală a autorului infracțiunii de a răspunde, oricând, pentru consecințele faptei sale.

Prezenta propunere este un act de „activitate” a legii, în sensul că noua lege se aplică și consecințelor juridice ale unui fapt trecut, dacă aceste consecințe juridice nu s-au epuizat complet și își produc încă efectul, sunt în curs, la data intrării ei în vigoare. În cazul infracțiunii de omor, chiar dacă fapta (omorul) a fost comisă înainte de noua lege, consecințele juridice ale acestei fapte (care constau în atragerea răspunderii penale a autorului) se produc și există pe toată durata termenului de prescripție existent; ele se epuizează, se consumă integral numai în momentul împlinirii termenului de prescripție, deoarece, oricând, pe durata termenului de prescripție, autorul omorului poate fi tras la răspundere penală.

Din aceste motive, dacă termenul de prescripție nu este împlinit la data intrării în vigoare a noii legi, această nouă lege poate reglementa consecințele încă neepuizate ale faptei trecute, deci poate reglementa, ca lege activă și nu retroactivă, regimul prescripțiilor aflate în curs.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului¹ a decis că extinderea termenului de prescripție pentru infracțiunile săvârșite anterior, dar pentru care, la intrarea în vigoare a legii noi, nu se împlinise încă termenul de prescripție **este în acord cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului și nu încalcă principiul neretroactivității** (din art 7. alin. 1). Curtea a decis că nu s-a încălcat principiul neretroactivității legii penale, întrucât noua lege nu a modificat conținutul incriminării (condițiile pentru ca fapta să fie considerată infracțiune și pedeapsa aplicabilă). Curtea a menționat expres că art. 7 din Convenție nu interzice extinderea termenului de prescripție și aplicarea imediată a noii reglementări.

Acest principiu se regăsește și în *Convenția europeană privind imprescriptibilitatea crimelor de război și crimelor contra umanității*, adoptată la Strasbourg la 25 ianuarie 1974, care prevede în art. 2 par. 2: “*Convenția se aplică și infracțiunilor comise înainte de intrarea ei în vigoare, în cazurile în care nu a expirat până la acea dată termenul de prescripție*”.

De altfel, în niciun tratat, convenție sau lege nu există dreptul de a nu fi pedepsit sau de nu a executa o pedeapsă după trecerea unui anumit număr de ani. Dimpotrivă, dreptul la viață este un drept fundamental, prevazut expres și garantat în convențiile internaționale privind drepturile omului.

2. In al doilea rând, proiectul prevede și eliminarea prescripției pentru executarea pedepselor în cazul infracțiunilor de omor. Simpla condamnare a autorului unui omor, dacă nu este urmată și de executarea pedepsei aplicate prin hotărârea de condamnare, nu ar reprezenta decât o măsură iluzorie de protecție a valorilor sociale, respectiv a vieții umane, a ideii de justiție și a încrederii în justiție.

In mod evident, propunerea vizează atât Codul penal în vigoare, cât și noul Cod penal.

3. In al treilea rând, proiectul vizează și completarea textelor care prevăd imprescriptibilitatea infracțiunilor de genocid, contra umanității și de război, prin introducerea sintagmei “*indiferent de data la care au fost comise*”.

¹ Cazul *Coëme and Others c. Belgia* (cererile nr. 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 and 33210/96, hotararea din 22 iunie 2000, definitiva la 18 octombrie 2000 – par. 148 – 151).

Introducerea precizării “*indiferent de data la care au fost comise*” pune în acord textul propus pentru modificarea Codului penal (și cel actual și cel ce urmează să intre în vigoare) cu textul art. I al Convenției ONU asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor împotriva umanității (Adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 2391 (XXIII) din 26 noiembrie 1968. Ratificată de România prin Decretul nr. 547/29 iulie 1969. Intrată în vigoare la 11 noiembrie 1970 conform dispozițiilor art. VIII).

In acest sens, art. I din Convenția ONU prevede:

“Oricare ar fi data la care au fost comise, crimele următoare sunt imprescriptibile:

a) crimele de război, așa cum sunt definite în Statutul Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg din 8 august 1945 și confirmate prin rezoluțiile Adunării generale a Organizației Națiunilor Unite 3 (I) și 95 (I) din 13 februarie 1946 și 11 decembrie 1946 și, în special, „infracțiunile grave“ enumerate în convențiile de la Geneva din 12 august 1949 pentru protecția victimelor de război;

b) crimele contra umanității, indiferent dacă sunt comise în timp de război sau în timp de pace, așa cum sunt definite în Statutul Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg din 8 august 1945 și confirmate prin rezoluțiile Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite 3 (I) și 95 (I) din 13 februarie 1946 și 11 decembrie 1946, evicțiunea prin atac armat sau ocupație și acte inumane care decurg din politica de apartheid, precum și crima de genocid, așa cum este definită în Convenția din 1948 pentru prevenirea și pedepsirea crimei de genocid, chiar dacă aceste acte nu constituie o violare a dreptului intern al țării în care au fost comise.”

Convenția ONU pornește de la un precedent istoric ilustru, cel al Cartei Tribunalului Militar Internațional de la Nürnberg, ale cărei principii de drept de internațional sunt recunoscute ulterior prin Rezoluțiile ONU 3 (I) și 95 (I) din 13 februarie 1946 și 11 decembrie 1946. Finalitatea Convenției ONU este aceea de a stabili un regim juridic derogator pentru un set de infracțiuni, în sensul în care acestea sunt declarate imprescriptibile, indiferent de momentul la care au fost comise și indiferent dacă, la momentul comiterii lor, acestea constituiau încălcări ale legii penale naționale în țările în care au fost comise (Rezoluția Adunării Generale ONU, nr. 2391 (XXIII) din 26 noiembrie 1968, Art. 1). Este de notorietate că aceste prevederi s-au aplicat pentru fapte comise anterior adoptării lor (cum sunt crimele de genocid, contra umanității și de război din timpul celui de la doilea război mondial).